

Aldrig tomt bo

DET MODERNA FAMILJEHEMMET

I SKUGGAN AV SOCIALA MEDIER

Av Annika Castro Ottosson | MKV04 | VT 2018

Handledning av: Fredrik Miegel

Institutionen för Kommunikation och Medier, Lunds Universitet

Sammanfattning

I dagens samhälle använder vi allt mer sociala medier i vår kommunikation med andra. Under fasen då det sista barnet lämnat hemmet, den så kallade empty nest fasen, intensifieras ofta användandet vilket ger föräldrarna en känsla av välmående. Hur påverkar detta relationen till barnen som nu förväntas bli självständiga och stå på egna ben? Hur väger föräldrarna sin rätt till att hållas informerade mot barnens vilja till eget privatliv?

I denna kvalitativa intervjustudie gjord hos ett urval av föräldrar som genomgår denna fas får vi veta mer om hur föräldrarna agerar i denna tid av sociala medier.

Demokratiseringsprocessen hämmas genom att rollerna som den dominante föräldern kontra det underkastade barnet inte läggs åt sidan. Beteendemönstren ligger kvar en tid efter separationen och dämpar fallet. Att barnen flyttar ut blir mindre drastiskt eftersom man kan titta till varandra dagligen.

Nyckelord: avstånd, närhet, empty nest phase, postparental phase, demokratiseringsprocess, sociala medier, roller, identitet, familjerelationer, separation

Aldrig tomt bo- det moderna familjehemmet i skuggan av sociala medier.

Författad av Annika Castro Ottosson vid Institutionen för Kommunikation och Medier, Lunds Universitet.

Innehållsförteckning

Ett tomt bo.....	4
Tidigare forskning.....	6
Studiens genomförande – vägen till målet.....	7
Balans.....	9
Anpassning.....	11
Avstånd och närhet	13
Kommentera eller inte?.....	17
Djupa konversationer	19
Far away, so close	21
Checka in	23
Det offentliga familjelivet.....	24
Utanför	26
Tracking	27
Avslappnat ensam	29
Referenser	32

Ett tomt bo

Det kan tyckas länge innan det händer, men plötsligt kommer dagen då barnen lämnar hemmet och ska stå på egna ben. Det sista barnet tar sitt pick och pack och flyttar ut. Detta är en omvälvande tid, inte minst för föräldrarna som blir kvar i hemmet. Föräldrarna behöver hitta tillbaka till varandra eller utforska nya sätt att vara, att ta till vara på tiden, men nu utan barnen.

Idag kommunicerar vi i allt större utsträckning via sociala medier och jag ämnar i denna studie titta närmare på hur kommunikationen mellan föräldrarna och barnen ser ut under denna tid då familjen går igenom en stor förändring. Kanske ska barnen för första gången bygga en tillvaro som unga vuxna och förväntas av föräldrarna agera självständigt och fatta mogna, övervägda beslut. Från att tidigare ha varit i kontakt med varandra ansikte mot ansikte sker kommunikationen till större del via telefon och då till största del genom så kallade smarta telefoner. Vanan att alltid kunna titta till sina familjemedlemmar i hemmet behöver man inte överge när man har tillgång till sociala medier. Det krävs bara några knapptryckningar på telefonen så kan man få senaste nytt. Vad blir konsekvenserna av denna möjlighet? Blir övergången lättare att hantera när man kan ha lite av kontrollen kvar som förälder? Känner föräldrarna att de kan släppa taget eller har de en tendens att kontrollera sina barn med hjälp av tekniken? Att låta föräldrarna vara med virtuellt är kanske självklart i dagens digitaliserade värld men hur nära får de egentligen komma innan det blir för nära? Det har sedan länge varit känt att när storleken på familjen förändras, är det nödvändigt att anpassa aktivitetsmönstren och interagerandet ifall familjen ska kunna bibehållas som en enhet (Sussman 1955:338).

I detta arbete vill jag genom främst Turkles, Giddens och Goffmans teorier belysa och försöka förstå vad som händer med kommunikationen via sociala medier mellan parterna i denna omvälvande fas i livet.

Sherry Turkle har gjort flertalet studier på hur föräldrars och barns uppfattning om hur förhållandet kring privatliv, intimitet och ensamhet har utvecklats efter sociala mediernas intåg. Det hon beskriver i sin bok, *Alone Together* (2011), är en situation som är känslomässigt rubbad eftersom man tar omedvetna risker när man till större del föredrar osynkroniserad kommunikation som t.ex. text framför synkroniserad, dvs. samtal ansikte mot ansikte. Risker är enligt henne att vi förlorar förmågan att ha traditionella samtal och att genom dessa känna intimitet. För att förstå hur dagens nya teknik har förändrat sättet vi kommunicerar på har jag utgått Turkles teorier som handlar om hur vi använder den digitala tekniken i samspelet mellan

individer. Vi möts allt mer sällan i det traditionella samtalet vilket även märks i de samtal jag haft under studien.

Sociologen Anthony Giddens tittar närmre på de intima relationer som finns i dagens moderna samhälle. Hur vi ser på gränsdragning gentemot vår personliga utveckling och den demokratiska utveckling som relationer behöver genomgå när dessa står inför förändring. Han menar att om man inte etablerar en dagordning för hur man ska sätta personliga gränser kan man heller inte lägga grunden för den demokratiska processen i relationen. En intressant utgångspunkt här eftersom maktbalansen har förändrats då föräldrarna tappar den självklara auktoritet de tidigare haft. Nu när barnen vuxna och har flyttat hemifrån blir det intressant att undersöka vilka förväntningar man har på kommunikationen via sociala medier.

För att bättre förstå denna situation där föräldrarnas och barnens tidigare roller förändrats från att varit enbart vuxen – barn, till att handla om två autonoma individer, har det varit till stor hjälp att studera Erving Goffman. Han beskriver i sin bok *Jaget och maskerna* hur vi väljer att kontrollera och visa fram våra personligheter inför andra och på så sätt befästa sina nya ”jag” i denna process. Självbilden och också bilden av andra föräldrar som genomgår samma postparentala process, vägs mot ett ideal, den obekymrade föräldern som släppt taget om sitt barn. Rollen som förälder förändras i och med att barnen blivit vuxna och detta kan verka förvirrande och ovant för dem. Eftersom sociala medier på många sätt kan användas som en del av ett skådespel på en öppen, publik scen där omvärlden kan se på blir hans teorier intressanta att utgå ifrån när jag tittar närmare på hur personerna i studien förhandlar fram nya förhållningssätt till användandet av t.ex. Facebook i förhållande till sina nya roller.

I detta skede då deras roller förändrats och deras interaktion till större del sker på distans, verkar avståndet paradoxalt nog få dem att känna större intimitet. För att förstå vad som är ett tillräckligt avstånd mellan föräldrar och barn har Simmels (2011) beskrivning av vår relation till främlingen varit intressant att betrakta. Den baseras på tanken om att främlingen anses vara en individ som man inte har starka emotionella band till. Därigenom kan man anförtro sig lättare då han lever en flyktig tillvaro bland oss. Denna liknelse blir användbar när jag försöker förstå hur föräldrarna skapar intimitet genom att använda olika kommunikationsformer.

Tidigare forskning

Föräldrarnas stadiet i livet då barnen ”flyger ut” beskrivs av bland annat terapeuter och forskare som postparentala fasen eller empty nest fasen och har under de senare decennierna kommit att spänna över en allt större tid i föräldrarnas liv. Färre barn föds under ett kortare intervall vilket lämnar mycket tid kvar då föräldrarna lever kvar i ett ”tomt” bo (Cassidy 1985). Studier visar att användandet av sociala medier mellan barn och föräldrar under ungefär två år efter uppbrottet ökar för att senare sjunka till en nivå likt den sex månader före separationen (Tanis, M, van der Louw, M, & Buijzen, M 2017). Enligt samma studie har föräldrar som känner stor saknad efter barnen större acceptans till att fortsatt dela inlägg via sociala medier eftersom det dämpar känslorna av sorg och ensamhet. Flera studier har gjorts gällande relationerna inom familjen i denna fas i livet men långt färre än de som finns där familjemedlemmarna fortfarande bor kvar. Särskilt intressant blir det att belysa denna fas utifrån de nya förutsättningar som råder efter sociala mediernas intåg.

Undersökningar på hur frekvent föräldrar kommunicerar med sina barn genom sociala medier har gjorts (Martin Tanis, Marit van der Louw, Moniek Buijzen, 2017) men enligt desamma saknas kvalitativa studier kring sociala mediernas användande efter att barnet lämnat boet. Studier gjorda av Rudi, J, Dworkin, J, Walker, S, & Doty, J (2014) visar att användandefrekvensen gällande sociala medier mellan föräldrar och barn ökar i takt med att barnen blir äldre. Föräldrarna anpassar sig till barnen eftersom barnen befinner sig där. På så sätt kan de hålla kontakten med barnen. Det finns dessutom studier som visar att föräldrar som har frekvent kontakt med sina utflugna barn känner större välmående än de som inte har det vilket är ett tydligt tecken hur viktigt det är för föräldrarna att hålla nära kontakt med sina barn även efter uppbrottet (Bouchard, G, & McNair, J n.d. 2016).

Barnen och deras föräldrar är uppvuxna i olika tidsåldrar. Man brukar tala om digital natives och digital immigrants. Digital immigrants har vuxit upp under åren 1901 till 1982 och har varit med om radions och tevens introduktion på marknaden. De fick också uppleva de första personatorerna men aldrig växa upp med snabbt internet. Generation Z och Y som vuxit upp under åren 1983 fram till nu har kunnat dra fördel av att med modern teknik kunna kommunicera snabbt och obehindrat genom interaktiva medier (Weiss och Schneider, 2014). Med denna kunskap i ryggen blir det intressant att iaktta intervjupersonernas olika reaktioner

på sitt och barnens användande av sociala medier. Både attityden till och användandet av digitala media skiljer sig mellan generationerna.

Sherry Turkle är som jag tidigare nämnde en av de forskare som ofta målar upp bilden av att sociala medier skapar distans mellan personer eftersom kommunikationen där ofta är fragmentarisk och opersonlig. I sin bok *Alone Together* (2011) beskriver hon en situation där människor, genom att använda sociala medier, får tillräckligt med mänsklig kontakt utan krav på intimitet. Genom att träffa föräldrar och samtala kring deras situation och deras användande av olika kommunikationsformer vill jag genom denna studie ge undersöka hur föräldrarna hanterar distansen till sina barn med hjälp av den nya tekniken. Stämmer bilden som Turkle beskriver? Hur förhandlar de fram strategier för att hålla ett lagom avstånd till sina barn i en tillvaro där tekniken möjliggör att man kan vara tätt sammanbundna online?

Att studera föräldrar vars barn nyligen flyttat hemifrån blir särskilt intressant eftersom de befinner sig i ett skede i livet där rollerna förändras och förhållandet till barnen behöver hitta nya former. Den postparentala fasen kantas av känslor av ensamhet och sorg. Det händer ganska mycket känslomässigt hos föräldrarna som blir kvar i boet. Livet blir annorlunda. Tidigare har barnen utgjort ett gemensamt projekt som genom åren krävt mycket tid och engagemang. Nu blir det en drastisk omställning i livet som inte sällan gör att parförhållandet ställs på prov. Denna förändring i förhållande till sociala mediers användning för att dämpa konsekvenserna av barnens flytt har inte tidigare studerats. Därför vill jag i detta arbete titta närmare på om moderna kommunikationsformer hjälper till att hålla samman föräldrar och barn och, i kontrast till vad Turkles studier har visat, skapa en känsla av intimitet.

Studiens genomförande – vägen till målet

För att skapa en djupare förståelse hur personerna i familjerna interagerar var det lämpligt att göra intervjuer med personer som genomgår denna fas. Samtalen gör det möjligt att på ett djupare plan sätta sig in i och förstå de mekanismer som ligger bakom deras strategier och hur denna nya livssituation påverkar dem och deras relation med barnen. Intressant blev att ställa frågor kring hur de själva kommunicerade med sina föräldrar den gången de flyttade hemifrån eftersom medieanvändandet har förändrats betydligt under de senaste tjugo åren. Viktigt var att lyssna till samtalet och låta personerna resonera klart utan att avbryta och se hur detta

halvstrukturerade intervjusätt kunde locka fram det som personerna ansåg som mest angeläget att tala om, det som påverkat dem mest. Mitt mål har inte varit att kvantifiera mina upptäckter utan att utvärdera och förstå olika aspekter utifrån intervjupersonernas upplevelser (Kvale 2009).

Antalet intervjuer, fem stycken, fick vägas mot arbetets storlek. Det var viktigt att ha en rimlig chans rent tidsmässigt att under en termin kunna bearbeta och analysera den data som samlats in (Ryen 2004). Undervägs genom mitt insamlade av empiriska data gjordes löpande inläsning av kompletterande material för att skapa ett fastare fundament för min analys. Detta tillvägagångssätt har givit möjlighet att vrida och vända på de fenomen som dykt upp vid samtalen med intervjupersonerna och krävt att jag tagit nya beslut om hur angripa frågeställningen och anpassa frågorna något för att komma åt svaren på dessa frågor hos föräldrarna vilket är ganska typiskt för just den kvalitativa metoden (Ryen 2004). Jag sökte i mitt eget nätverk genom att lägga upp en post på Facebook, som smidigt kunde delas vidare till vänners vänner, och hitta lämpliga intervjupersoner som alla har barn som ganska nyligen flyttat ut.

Eftersom förändringsfasen övergår i ett mer normalt stadie efter en tid har jag valt familjer där det sista barnet flyttat ut inom de senaste fem åren eftersom det är inom de första åren effekterna av förändringen är mest tydlig (Harkins 1978). Dessutom har studier visat att användandet av sociala medier ökar under de två första åren efter separationen för att senare återgå till en nivå likt den de hade sex månader före flytten (Tanis, M, van der Louw, M, & Buijzen, M 2017).

En annan elementär egenskap var att alla deltagare måste använda sociala medier regelbundet i kontakten med sina barn, dvs. Facebook, WhatsApp, Skype eller dylikt. Intressant är inte *vilka* plattformar som används utan hellre *att* man använder sig av lättillgängliga interaktiva medier i sin kommunikation.

Personerna informerades om syftet med studien och informerades också att de skulle bli inspelade för analysens skull men senare i texten anonymiseras. Intervjuguide upprättades med utgångspunkt från valda teman som jag utgick ifrån på ett teoretiskt plan vilka därefter omformulerades till öppet formulerade frågor med mer vardagligt språk som skulle ställas utifrån hur samtalet fortlöpte (Kvale 2009). Målet var att på ett explorativt sätt utforska dessa individers upplevda verklighet vilket är kännetecknande för den kvalitativa forskningsintervjun (Kvale 2009).

Eftersom jag ville skapa en så naturlig plats som möjligt och inte avlägsna intervjupersonerna från den plats där aktiviteterna till största del sker valde jag att träffa dem i deras hem eller på deras arbetsplats (Ryen, 2004). Jag använde en telefon med inspelningsfunktion och även inspelningsfunktionen på min laptop som backup för att säkerställa att intervjun kunde fullföljas utan haveri. Som tack för att de medverkat fick varje deltagare en liten gåva.

Intervjuerna transkriberades i sin helhet och utskrifterna analyserades noggrant för att hitta olika intressanta tecken på hur kommunikationen och användandet av de olika plattformarna påverkat dem och deras relation. Med det samlade materialet vid handen kunde intressanta teman benämnas ut genom att studera de kommentarer som intervjupersonerna gav gällande sin egen anpassning till den nya tillvaron i hemmet och hur de hanterade känslor av tomhet kontra användandet av sociala medier i kontakten med barnen.

De teman som var intressanta att resonera vidare kring i den här studien visade sig vara:

- Vilka känslor väcks hos föräldrarna när barnen flugit ur boet?
- Hur anpassar kommunikationen till sociala medier?
- Hur förändras rollerna?
- Hur hanterar man situationen där man som förälder och barn pendlar mellan avstånd och närhet?

Balans

Känslor av tomhet, saknad och ibland sorg infinner sig ofta hos de nu ensamma föräldrarna vilket i många fall kan dämpas något genom att man kan kontakta varandra på ett ganska obehindrat sätt genom dagens teknik. I praktiken skulle man kunna vara sammankopplade tjugofyra timmar om dygnet och ständigt vara närvarande och dela varandras liv via skärmar. Barnen är nu unga vuxna och ska lära sig att stå på egna ben och ska skapa sig en egen tillvaro och ta ansvar för sina handlingar på ett oberoende sätt. Detta kräver att föräldrarna tar ett steg tillbaka och låter denna utveckling ske.

Dock finns det möjligheter idag som tillåter att man kikar in på barnen genom tekniken, inte minst genom appar som Messenger och WhatsApp, där man kan se när personen senast var

aktiv. Frågor dyker upp, ”-Varför har han inte hört av sig?”, ”-Vad har han haft för sig?”, ”- Ignorerar han mitt initiativ till samtal?”.

C: Ja, när Jacob inte svarar på flera dagar. Då blir jag urghhh! Men det ska vara så, jag vill att det ska vara så. Det ska inte vara något tvång. Det kan bli tvång. NN, Höllviken

Föräldrarna behöver hitta en balans och strategier för att låta den naturliga utvecklingen ha sin gång utan att göra intrång på barnens privatliv och integritet. Underlättar dagens teknik barnens frigörelse eller hämmar det den?

Denna studie ska försöka visa att denna balansgång inte är helt oproblematisk eftersom sociala medier möjliggör att man har en pågående konversation mellan familjemedlemmarna trots att de inte befinner sig på samma plats. Man tycker det är skoj att kunna dela med sig av vardagliga händelser men samtidigt kunna titta till barnen liksom förr, då barnen var riktigt små och man hade en babymonitor bredvid sig. Sociala medier är en ny form av kommunikation som vi aldrig upplevt tidigare vilket gör att det inte finns exempel att jämföra sig med. Detta skapar en ängslan över att välja rätt strategi. Föräldrarnas spontana reaktion på detta nya sätt att hålla kontakten är att man ska lämna barnen ifred, man ska inte in och tafs på deras privatliv. Samtidigt som man är medveten om detta, frestas man att tjuvkika och kontrollera eftersom det är så enkelt. Man slits mellan att njuta av att lätt kunna dela med sig och känna gemenskapen och tryggheten, samtidigt som man innerst inne vet att man borde släppa taget.

Parallellt med barnens frigörelse pågår en anpassning från föräldrarnas sida till den nyvunna känslan av frihet, lyxkänslan att inte känna stressen eller att behöva passa tider. Man kan ta tag i sina egna projekt och aktiviteter utan att ta hänsyn till barnen, lustfyllt ägna sig åt resor och varandra. Någonstans finns ändå en önskan att dela med sig av sina upplevelser, att barnen inte ska känna sig utanför, och vice versa. För att återigen stärka banden mellan sig skapar man chattgrupper via till exempel Messenger eller WhatsApp eller postar bilder och ger kommentarer till varandra via Instagram eller Facebook. Man vill vara ifrån varandra men ändå inte. En känsla av dåligt samvete för att barnet inte blev medbjudet på vuxenfesten? Relationer skapar struktur och när strukturen ändras, är det intressant att ta reda på vad som händer i relationerna.

Anpassning

Känslor av saknad efter barnen, att kunna dela vardagen tillsammans liksom förr. Efter att barnen lämnat boet är ofta kommunikationen mer fragmenterad bestående av chattar eller posts på internet. Man kan höra av sig flera gånger om dagen eftersom man så snabbt och obehindrat kan skicka iväg meddelanden. Påverkar det föräldrarnas möjlighet till att frigöra sig från barnet? Barnen vänder sig ibland till föräldrarna med en snabb fråga i ett meddelande, föräldrarna blir behövda. Å andra sidan ska de hålla distansen till barnet och inte vara för närgående men inte heller för känslolokala och avvisande. Det blir en svår balansgång där det kanske varit enklare och mer tydligt om banden klippts av mer drastiskt som det ofta var förr innan internet och man inte kunde hålla konversationen vid liv genom tekniken som idag. Att hålla lagom avstånd blir en utmaning. Familjen är under förändring och sätten att interagera med varandra behöver uppdateras för att familjen ska kunna överleva som en enhet, vilket är känt sedan länge och bekräftas av Sussman i hans artikel från 1955. Genom mina intervjuer kommer man lite närmre de personer som idag genomlever denna process när de beskriver i sina berättelser hur de hanterar denna balansgång.

Vi agerar på olika sätt i olika faser i livet och anpassar vårt beteende utifrån den förväntade normen. Under många år tillsammans har de levt efter vissa regler och roller. Barnet som är beroende av föräldern och ska fostras för ett liv oberoende av föräldrarna. Nu ska de ta på sig en annan ”mask”, den som låter barnen agera så som unga vuxna bör bete sig. Föräldrarna förväntas ta ett steg tillbaka och se på när barnen flyger ur hemmet och dessutom ge dem den frihet de behöver för att kunna fatta egna beslut som ansvariga unga vuxna. Enligt Goffman skapar vi vår självbild genom vårt samspel med andra. Det är enligt honom inte bara vi själva som bestämmer vilken typ av person vi vill vara oberoende av andra, utan formandet av jaget är starkt sammanbundet med de olika intryck vi tar in från omgivningen och därigenom de upplevda förväntningar vi har på oss själva (Goffman 2014).

En skillnad i förhållningssättet till sociala medier och vad man bör eller inte bör posta kunde jag märka hos föräldern som blev glad över den personliga hyllning som dottern lade ut på nätet i samband med moderns födelsedag. Dottern såg det som ett sätt att dela med omvärlden den bild av sig själv så som *hon* vill att den ska förmedlas. Modern var dock inte helt bekväm med att kommentera denna händelse offentligt eftersom hon ansåg att detta var en

familjeangelägenhet och att denna berörde bara dem. Samtidigt ville hon inte såra dotterns känslor och kände en skyldighet att kommentera något under posten för att dottern inte skulle framstå i dålig dager.

”Då måste man kommentera. Men annars så pratar jag hellre, särskilt om det gäller familjen då vill inte jag kommunicera via internet. Då vill jag prata vanligt i real life. Men om de skriver någonting kan man ju inte vara helt kall. Man måste skriva någonting tillbaka.” NN, Lund

Familjeangelägenheter ska, enligt mamman, behandlas bakom den offentliga scenen där de vet att de inte blir betittade. Bakom scenen kan familjen slappna av utan att tänka på vad omgivningen ska tycka och tänka. Man slipper lägga på en påtvingad mask för att motsvara förväntningarna utåt (Goffman 2014). I exemplet ovan tvingas mamman anpassa sig till en situation som hon inte alls är bekväm med men gör det ändå eftersom hon är väl medveten om att särskilt tjejer i den åldern är mycket uppmärksamma på hur många likes en post får och vem som kommenterat etc. En omtänksam anpassning till den yngre, digitala generationens sätt att kommunicera med omvärlden som präglas av den narcissistiska inställning barn idag har till hur de framställs offentligt genom publicerandet av poster (Twenge 2014). Image är viktig och vårdas och anpassas till den typ av personlighet man vill framhäva på nätet. Föräldrarna spelar med även om de kan ha svårt att begripa varför barnen lägger så stor vikt vid hur många likes de fått. De kommer från olika generationer, digital natives och digital immigrants, och ser på användandet på olika sätt. Den yngre generationen använder mediet till att bygga upp en identitet och medierna idag tillåter att man experimenterar med olika identiteter och uttryck. Den äldre ser mer pragmatiskt på tekniken och ser det ofta enbart som ännu ett sätt att kunna kommunicera. Enligt Palfrey och Gasser är det viktigt för den digitala generationen (digital natives) att publicera personliga bilder och händelser för att uppnå en känsla av t.ex. intimitet och social acceptans. Detta beteende kan anses främmande för den föregående generationen (Palfrey & Gasser, 2008). På detta vis kan man även framhäva eller förminska vissa aspekter av ens personlighet. Vilken sida vill man visa fram offentligt?

I exemplet ovan blir det tydligt att föräldrar får anpassa sig till den yngre generationens villkor för att inte hamna i bakvattnet. Som Goffman beskriver, behöver de som interagerar med varandra skapa en plattform och upprätta ”trafikregler” hur man bör samtala för att den andre

inte ska tappa ansiktet. Modern blir här tvingad uppmanad om än indirekt att offentligt visa respons på inlägget eftersom hon annars riskerar att dottern framstå som ignorerad och värsta fall oälskad av sin egen mor vilket inte alls är bilden som modern vill förmedla. Det samtal som förs i denna yttre, publika region skiljer sig från den som de hade haft sinsemellan utanför rampljuset. Jämför med Goffmans tankar i boken *Jaget och maskerna* där han beskriver vilka olika spelregler människan är tvungen att ta hänsyn till när det gäller vårt dagliga umgänge med andra människor. Inramningen av platsen där ”ritualen” äger rum sätter agendan. Här anar man att förväntningarna på vad som ska spelas upp inför ridå är olika. Modern vill hellre hålla denna typ av familjeangelägenhet bakom kulisserna eftersom födelsedagen, enligt henne, är en intim angelägenhet som inte utomstående ska ta del av. Dottern är betydligt mer öppen och bjuder in sin publik till sin personliga sfär och anser inte att det är för privat utan att det kan delas med kompisar och kompisars vänner. Modern tappar här kontrollen över de bakre kulisserna och kan inte styra det som läcker ut i offentligheten. Hon kan inte kontrollera vilken bild av henne som exponeras eftersom den blir projekterad av någon annan än henne själv. Skiljeväggarna mellan de yttre och inre regionerna löses genom sociala medier upp och det blir svårt, för inte säga omöjligt, att veta i vilket sammanhang man blir ”exponerad”. Dottern använder sociala medier för att forma sin egen identitet och för henne inkluderar det ju självklart att delge information om hennes egen mamma.

Weiss och Schneider berättar i sin bok *Closer together, further apart* (2014), att yngre personer i deras studie inte såg något negativt i att posta mycket och dela händelser via text. De kan se fördelar i att inte ha ett avbrott i kommunikationen och att ständigt vara ihopkopplade via sociala medier för att hålla konversationen vara levande under hela dagen.

Avstånd och närhet

I denna studie var det tydligt att möjligheten att ha en inblick i varandras vardag har en lugnande funktion. Man har möjlighet att med jämna mellanrum titta till sina familjemedlemmar och se var de håller hus, att de äter som de ska, har goda vänner och inte har råkat illa ut. En livlina som båda kan hålla i när separationen känns för jobbig.

”- ja till exempel vi var i Köpenhamn för några dagar sedan, på en restaurang. Jag tog en bild och skickade till min dotter. Hon tyckte det var bra.

- Hon gör likadant, hon skickar bilder på vad hon äter.” NN, Malmö

De äldre kände ett större behov av att någon gång ha ett riktigt face-to-face samtal för att känna större sammanhållning. Lyckosam anpassning till varandras olika attityd till modern kommunikationsstrategi ligger enligt Weiss och Schneider i att man inte stenhårt klamrar sig fast vid invanda gamla mönster utan är öppen för nya intryck från båda världar (den digitala infödingens och digitala immigrantens) och också utvecklas med tekniken. Kanske är det de tecken man ser i föräldrarnas resonering kring deras och barnens kommunikation. Den sker enligt en del intervjupersoner mer på deras villkor och man anpassar sig till det nya sättet.

Det finns tankar om att kommunikationen mellan barn och vuxen efter upprottet skulle över tid minska (Tanis, van der Louw & Buijzen, 2017), vilket några av personerna i studien uttrycker. I början handlar kommunikationen mycket om att ge goda råd gällande lägenhetsavtal, inköp och liknande. Detta utbyte sker ofta smidigt över telefon, alternativt text eller videosamtal, särskilt om man vill dela med sig av dokument.

"- det plingar till i inboxen när det är dags att deklarerat, vi är lite support."

"- lite CV kollar vi igenom" NN, Höllviken

"- Det tycker jag om för då ser jag henne. Hon kan facetima och visa någonting, om hon har köpt några kläder, eller det är något annat om hon behöver något gott råd, så kan man alltid facetima. Det är mysigt." NN, Bjärred

"- om vi diskuterar viktiga saker så kan jag skicka dokument till henne via sociala medier." NN, Malmö

Detta är ett tydligt tecken på att personerna omedvetet har en känsla för att s.k. osynkroniserade medier som textmeddelanden är fördelaktigare när man bekvämt ska framföra något medan de synkroniserade "real time" medierna skapar en bättre känsla av sammanhållning och gemenskap (Bruess 2015).

I en av mina intervjuer berättar modern att hon och använder Snapchat för att känna gemenskap på ett nytt plan, alltså inte bara genom att kommunicera via text direkt med barnet. På samma forum kan hon delta som bisittare när det skojas och skickas bilder mellan hennes döttrar vilka båda finns på Snapchat. Det finner hon underhållande och trevligt och känner sig inkluderad trots att hon inte alltid själv deltar.

En vilja att vara där, nära sina barn. En längtan att få vara med, men med insikten om att det inte är hennes plats att göra inlägg eller att delta aktivt. Ett ängsligt förhandlande där varje situation behöver analyseras så att inte den ene eller den andre tappar ansiktet. Man är tvungen att hålla distansen trots att man genom den nya tekniken lätt kan inflika en kommentar eller en bild. Föräldrarna är mycket medvetna om detta förhållande och vet att gränsen mellan vara den förälder som accepterat den nya ordningen eller den som febrilt klamrar sig kvar i det förgångna är hårfin. En knapptryckning för mycket kan potentiellt rubba balansen i detta sköra stadiet tills alla roller befästs och man anpassat distansen till varandra.

Under samtalen kom det fram att kommunikationen och relationen med barnen i vissa fall förbättrats efter separationen eftersom dialogen på många plan fördjupats och förändrats. ”Det blir mer intressanta dialoger” som en mor uttrycker det eftersom vardagen inte är belagd med ”skola och tvång” som var känslan tidigare här barnet bodde hemma. Nu är man mer på samma nivå ansvarsmässigt vilket ger mer mogna konversationer. Paradoxalt nog får de känslan av större samhörighet trots det fysiska avståndet. Sociala medier har helt klart en stor påverkan på hur man uppfattar distansen. Tidigare generationer var hänvisade till fasta inrättningar för kommunikation, både i tid och rum. Man var tvungen att komma överens om en tid då man hördes på telefon eller helt enkelt bara hoppas på att någon lyfte luren när man ringde. Eller att någon läste brevet man flitigt skrivit och skickat med posten.

Idag kan man kontakta varandra på ett ögonblick, vare sig motparten är mottaglig för samtal eller ej. Relationen har förändrats och även hur aktörerna interagerar och kommunicerar med varandra. Föräldrarna har backat ett steg och iakttar personen framför sig på ett nytt sätt. Det finns en vilja att ha ett jämbördigt och autonomt förhållningssätt till varandra. Att kommunikationen ska ske på lika villkor. Samtidigt som de har ett avstånd mellan sig har barnen tagit ett steg närmare sina föräldrar i sin identitetsutveckling och ser nu sig själva i rollen som vuxen. Föräldrarna kan möjligen glädjas i att se, efter så många år av ihärdigt dragglände, att vissa visdomar faktiskt förts över till barnen. Ibland kan det handla om ganska triviala saker som att man använder ett recept som pappan ofta lagat, fast nu barnet använder, visserligen uppdaterat efter eget tycke.

” - då bjöd hon på maträtter som jag har bjudit på fast hon har gjort om dem till veganska. men de bygger på det jag... vissa pajer jag gjorde.” NN Malmö

Förhållandet mellan barn och vuxen är komplext eftersom de växer upp med varandra och den ena parten har en uppfostrande och ledande roll. I vuxen ålder genomgår den en förvandling från att vara ett ojämlikt tillstånd till att vara en relation där båda parter förväntas bli jämlika. Trots det kommer de alltid att behålla den andra, ursprungliga dimensionen. Ett barn är alltid ett barn och en förälder alltid en förälder i viss mån. Hur förhåller de sig till denna strukturförändring i den dagliga samvaron? Hur förhandlar de fram ett rimligt förhållningssätt? Idag har vi dessutom en annan faktor med i spelet, sociala medier, som binder samman människor på ett helt nytt sätt. Vi kan teoretiskt sätt bevaka varandras liv varje dag utan att behöva knacka på varandras dörr och fråga hur man har det. Man kan se efter själv genom att gå in på Facebook, Instagram etc. Många finner trygghet i att veta att allt är ok och kan slappna av med vetskap om barnen gör, var de befinner sig, hur de mår och vad de äter.

Det som föräldrarna idag anser vara kommunikation på deras villkor kanske i själva verket är en del i den nödvändiga utveckling mot jämlik kommunikation som Giddens nämner i sin bok *Intimitetens omvandling* (Giddens 1995)? Där beskriver han hur individer måste skapa personliga gränser för att relatera till andra på ett jämlikt sätt. Att detta sker lägger grunden till en demokratisk process i relationen som är nödvändig för att möjliggöra intimitet i relationen. Begreppet intimitet handlar här inte om att man har ett kärleksfullt förhållande utan ”en anhopning av privilegier och förpliktelser som bestämmer dagordningen för praktiskt handlande” (Giddens 1995:164).

Att känna närhet samtidigt som man har en viss distans framstår då som logisk. Från att tidigare haft ett odemokratiskt förhållande till varandra med till exempel samtal som handlar om skola och tvång har man idag andra roller som befinner sig på en mer jämställd nivå. Här kan båda parter närma sig varandra med annan utgångspunkt än tidigare. Kraven och måstena finns inte längre och från att tidigare varit i beroendeställning till sina föräldrar har barnen nu brutit sig loss. Hur väl kan då barnen bryta sig loss från sin förälder, den dominanta parten, om denne finns med i fickan hela tiden i form av meddelanden och kommentarer på Instagram? Än mer ifall det finns en förväntan om att återkoppling ska ske inom en viss tid annars tappar föräldern kontrollen. I exemplet där en förälder tydligt visar sin frustration över att sonen inte återkommit och svarat på ett meddelande efter en viss tid visar på att man ännu inte hittat fram och etablerat den nödvändiga dagordningen gällande kommunikation. Fortfarande förväntar man sig en respons inom en viss tid. Detta eftersom man fortfarande anser sig vara den dominanta parten i relationen.

Båda parter utvecklande av sitt jag, det som Giddens benämner det "reflexiva jagprojektet" bygger på att man tillåter att det förflutna läggs bakom en, att man agerar oavhängigt det som tidigare var. Här gäller det att även föräldrarna ger upp sin roll som den dominanta parten i förhållandet och att barnen samtidigt tillåts vara en annan än den underlägsne, den i beroendeställning. Ur detta perspektiv blir det lättare att förstå vilka avvägningar och förhandlingar som försiggår i deras medvetande. Klarar man av att låta denna utveckling ske och respektera den andres åsikter och oberoende? När övergår det från att vara ett önskemål att ha ett mysigt samtal till att istället inkräkta på den andres självständighet?

Just att man uppfattar att kommunikationen nu är mer på barnens villkor kanske mer speglar den identitetskris som föräldern genomgår. Man är inte van vid att man inte längre kan ställa krav på när kommunikationen ska ske. Maktbalansen har förändrats och nu byggs det upp nya personliga gränser vilka enligt Giddens är nödvändiga för att framgångsrikt hantera relationerna (Giddens 1995).

Frasen "Individens deltagande i bestämmandet av villkoren för sina relationer" fångar enligt Giddens kärnan i denna förändring av relationen (Giddens 1995:163). Man behöver demokratiskt utforma nya riktlinjer för kommunikationen för att skapa goda förutsättningar i relationen. Att visa varandra respekt och ha en öppen kommunikation är också viktigt för ett demokratiskt samspel. Denna maktförändring är intressant att ta del av i studien där föräldrar brottas med insikten om att de inte längre har mandatet att förbjuda vissa beteenden utan blir tvungna att lägga band på sig själva, just av den anledningen att de annars förhindrar denna demokratiprocess. Samtidigt som de faktiskt har rätt att föra fram åsikter. Återigen behöver de anpassa sättet de gör det på för att visa respekt för den andres oberoende. Önskan att förbli den dominanta parten blir inte uppfylld.

Kommentera eller inte?

En förälder tyckte det var svårt att veta när man bör kommentera eller inte på dotterns inlägg. Vissa kretsar är inte till för dem utan bara kompisar får lov att vara med. En tydlig situation där barnen vill ha sitt liv ifred och vill vara oberoende.

Detta står dock i kontrast till att föräldrarna alltjämt blir uppsökta av sina barn i vissa frågor som kan gälla råd och tips om vardagliga ting. Det underlägsna barnet gentemot den auktoritära föräldern. Vi har genom dagens kommunikationsteknik möjlighet att snabbt och lätt ta del av varandras vardag och komma med glada tillrop eller ge goda råd genom några enkla knapptryckningar. Användandet av sociala medier idag riskerar att rucka på balansen. Det kan vara alltför frestande och ibland rent av tvunget att hålla kontakten och ge respons på beteenden som sker inför öppen ridå vilket var tydligt i mina samtal. Tex i fallet där mamman var tvungen att lägga en kommentar i kommentarsrutan på Facebook då dottern gratulerade henne på födelsedagen. Liksom för att ge en officiell bekräftelse på att de vill varandra väl inför publik. Det är tydligt att föräldrarna har möjlighet att hålla barnen i handen eller heja på dem trots fysiskt avstånd. Man kan dessutom märka en viss tacksamhet att de faktiskt hör av sig i små och stora ärenden. Mamma och pappa får lov att vara med och bestämma.

”- Nu kan man prata när som helst, skicka ett foto “- var den här väskan du menade?” det är en bättre kommunikation nu sedan hon flyttade eftersom man har den distansen.”. NN, Bjärred

”- Han frågar lite mer också, hur man städar, hur man tar bort en fläck till exempel.” NN, Lund

Där föräldrarnas roll tidigare var den av vårdnadshavare har den utåt sett mer övergått till att vara en jämbördigs vuxens. Inte minst ser man detta i exemplet där en moder umgås med sin dotter via Instagram på ett sätt som inte är olik väninnor emellan. En viktig skillnad dock, nämligen att dottern inte är helt bekväm med att modern gör vissa kommentarer i fältet nedanför.

”- inte så mycket, de tycker det är töntigt att kommentera mina inlägg. Och jag vet att jag inte ska kommentera för mycket på deras heller.

Jag: hur vet du det?

-ja, jo den yngre kan ju säga att “jag såg att du lade en kommentar”. och då förstår man att det skulle jag ju inte ha gjort. Det är bara hennes polare som får lägga kommentarer. (skratt)

Det är en generationsgrej, man får lov att gilla, och det är ju bra.” NN, Malmö

Modern skrattar och avfärdar det med att det är en generationsgrej när det egentligen rör sig om ett inkräktande på dotterns integritet och frigörelse. Dottern har visserligen gett modern

tillåtelse att befinna sig i hennes kompisfär men det är tydligt att modern inte ska betrakta sig som en väninna och kunna ge kommentarer. Denna aktivitet är förbehållet kompisarna. Trots att man önskar närhet och jämlikhet märks en klar skillnad mellan parterna. Att hålla distansen blir avgörande för att förhållandet ska behållas på en sund nivå och i linje med vad som förväntas av rollerna.

Den här spänningen mellan närheten och avståndet i en relation beskrivs av Georg Simmel i sin essä som handlar om främlingens förhållande till omgivningen (Simmel 2011). Att hitta det lämpliga avståndet är avgörande och därmed det som personerna i studien är mest ängsliga över. Främlingen kan enligt Simmel förhålla sig objektivt till personerna i sin närhet eftersom hans känslomässiga band till dem inte är lika starka. Därför blir det möjligt för honom att lättare hantera och fjärma sig från eventuella konflikter. Denna skillnad blir tydlig i denna studie där barnen och föräldrarna har en tydlig emotionell koppling. Balansgången mellan vad som är lämpligt och olämpligt avstånd blir svår att upprätthålla. Särskilt svårt i dagens samhälle där sociala medier ger parterna inblick i varandras privata sfärer och gränserna däremellan suddas ut.

Djupa konversationer

En förälder poängterar att kommunikationen ska ske på barnens villkor numera, tvärtemot när de bodde hemma då föräldrarna hade ett annat krav på barnen. Återigen ett tecken på att relationen håller på att demokratiseras (Giddens 1995). Föräldrarna har ibland svårigheter att ställa krav på när kommunikationen ska ske. Jämför en liknande situation om det hade gällt vänner emellan. Man kan inte kräva ett svar på studs utan blir tvungen att respektera att den andra parten också har ett liv utanför ens egna. Det tar sig uttryck i att man inte gärna vill störa och därför väljer att inte ringa utan hellre använder sig av textmeddelanden för att initiera en konversation. Man tassar liksom på tå för att inte falla tillbaka i gamla beteendemönster som kan uppfattas som att man inte ännu släppt taget. Dessutom lever vi i en ny digital era där rösten alltmer uppfattas som ett störande moment. Textmeddelanden ses som ett bättre alternativ eftersom man som avsändare bättre kan kontrollera vad som skrivs samtidigt som mottagaren har möjlighet att själv styra när meddelandet ska läsas (Turkle 2017).

En person i studien berättar att han inte gärna ringer upp spontant eftersom han tror att personen i andra änden är upptagen och han tror att uppringningen kommer att störa.

”-Det är ett sätt att hålla kontakten. Som sagt, vi pratar inte lika mycket i telefon. Om jag ringer till Jakob är det inte ofta han svarar, han är ju upptagen, utan då får man sms:a. Kan du ringa? Kommer du hem imorgon? Mycket mer på deras villkor.” NN, Höllviken

Tanken kring att allt som är kopplat till rösten känns som ett avbrott och att man inte vill störa genom att ringa, dvs ha ett riktigt telefonsamtal gör att man väljer text framför samtal. Turkle resonerar kring detta fenomen och menar att det är ett större åtagande att delta i ett samtal face-to-face och det finns en tendens att genom att använda meddelanden göra konversationen mindre intensiv och lätthanterlig. Detta eftersom man då samtalet sker ”live” inte kan veta hur det kommer att utvecklas och man har ingen tid för förberedelse ifall det blir känslösamt eller på annat sätt problematiskt och man behöver fatta snabba beslut (Turkle 2017).

“When you ask for a call, the expectation is that you have pumped it up a level. People say to themselves: ‘It’s urgent or she would have sent an e-mail.’” So Tara avoids the telephone.” (Turkle 2011:188)

En mamma berättar att hennes relation med dottern efter flytten märkbart förbättrats genom att de sköter mycket av kontakten via telefon och text. Det blir ”mindre tjafsigt” och man kan pausa konversationen till att passa en tidpunkt då man är mer mottaglig för diskussion till skillnad från när de bodde under samma tak. Då skedde de vid de mest oväntade och ibland olämpliga tillfällen då man kanske inte hade energi att ta diskussionen. Hon upplever det som behagligare att lägga locket på för att senare ta kontakt igen och fortsätta konversationen när känslorna svalnat. Att ta debatten via text blir då mer kontrollerad och sansad och därmed mer distanserad.

Att kunna planera sina samtal och kunna hålla distansen till personer i vår närhet ger en kontroll genom tekniken vilket påverkar vår känsla av närhet. Hur påverkar det vår förmåga att ta de tuffa samtalen i realtid? Kommer vi i förlängningen att bli allt mer skygga för konflikter och intensiv ordväxling? Till den milda grad att vi helt kommer att undvika röstsamtal i framtiden eftersom de förknippas med avbrott i vår strukturerade vardag vilket blir ett irritationsmoment.

I Turkles *Alone Together* kan man se samma mönster vilket får en ny benämning ”boundness” – tillhörighet (Turkle 2011). I samtal i verkliga livet kan upplevas som att man kommer för nära inpå varandra när man talas vid per telefon. Att texta ger en bekväm distans som där man själv kan dra riktlinjer och strukturera efter ens egna önskemål. Ett samtal kan bli alltför känslösamt och ansträngande och samtalet kan ta oväntade svängar som man inte är i kontroll. Det verkar som att tendensen att vilja hålla distansen av respekt för frigörelseprocessen snarare är ett tecken på att man inte själv vill bli störd. Man undviker synkroniserade samtal, alltså samtal i realtid, med svepskälet att man respekterar den andres privata sfär när det egentligen handlar om att man värnar om sin egentid. Man vill ta konversationen på ett sätt som passar in i ens egen rytm. När de uttrycker känslor av lyx för att de nu har möjlighet att investera i sig själva och låta deras intressen styra mer än barnens är nära sammanbundet med känslan att de nu kan släppa taget eftersom barnen växt upp och tar sitt eget ansvar.

Far away, so close

Lite på avstånd men ändå tillräckligt för att ha en konversation pågående i bakgrunden? Turkle kallar liknar detta vid en guldlockseffekt eftersom den försätter (i detta fall) barn och föräldrar ett bekvämt tillstånd genom att ha en nära relation men inte alltför nära (Turkle 2011). På bekvämt, armlängds avstånd (bokstavligen!) hanterar man relationerna via skärmen och på ett sätt som man tycker passar ens egen rytm, inte för påträngande men inte heller helt utan press. Man har ju ändå en skyldighet att hålla koll eller att höra av sig. På deras villkor eller på mina egna?

Med förevändningen att de har rätt till sitt eget liv men samtidigt inte framstå som känslökall försöker man skapa en balans som stämmer överens med de tankar man har om föräldrarollen. Denna rolls förväntningar skapas inte på egen hand, utan i hög grad tar man intryck från omgivningen och de ideal som förmedlas. Man förväntas som förälder att släppa kontrollen över sina barn men väger hela tiden bilden av den engagerade föräldern mot faktumet att barnen nu är stora och att rollerna förändrats. Inte sällan jämför föräldrarna sitt handlande med andra i samma sits och ser negativt på föräldrar som enligt dem inte kan handskas med den nya situationen utan är allt för kontrollerande och närgångna. Samtidigt vill man veta hur barnet mår och använder sociala medier för att på detta enkla och diskreta sätt att få en statusuppdatering. Detta utan att någon annan kan komma på en med att ”tjuvtitta”. Helt

legitimt alltså. Det enda de behöver stå ut med är sina egna skamkänslor för att man givit vika för frestelsen vilken strider mot den idealbild man eventuellt har av föräldern som obekymrat släppt taget om sitt utflugna barn.

Goffman drar paralleller till teaterns värld i sin bok *Jaget och maskerna* där han ser att vi som individer förvärvar en karaktär och blir personer. Vi förväntas agera på ett visst sätt eftersom vi bildat en uppfattning om, med omvärldens hjälp, vilka egenskaper våra roller bör ha (Goffman 2014). I mina samtal med föräldrarna har jag funnit ett något ängsligt förhållande till den nya rollen som de förvärvat. Rollen har samma namn men förväntningarna på beteendet är helt annorlunda. Villkoren har förändrats och även barnen befinner sig i en situation där de växt upp och ändrat status från att ha varit beroende av föräldrarna nu tagit rollen som oberoende vuxna, eller åtminstone förväntas agera som sådana. Föräldrarna behöver ständigt göra avvägningar när man bör backa för att inte negativt påverka frigörelseprocessen, rollerna har ställts på ända. Rollen som förälder till ett utflugt barn blir mer diffus. Svår att definiera eftersom användandet av sociala medier gör att gränserna suddas ut. Barnen har flyttat ut men man har ändå daglig kontakt på ett eller annat sätt. Förväntningarna på rollerna är inte helt klara vilket förklarar de ängsliga föräldrar jag mött i samtalen. Man vet helt enkelt inte vad som är lagom mycket.

”- lättare liksom, men mycket mer kortfattat. Jag skriver inte långa uppsatser. Jag tror det underlättar för kommunikationen för den generationen. Jag tror vi har mer kontakt än vad jag hade när jag var i den åldern.

J: ja, när jag bodde i Lund då var det telefonsamtalet en gång i veckan, max. och sen hade föräldrarna ingen aning vad som hände där i mellan.” NN, Höllviken

Det blir svårt att hantera eftersom lite av navelsträngen sitter kvar i form av en ständigt pågående konversation, en chatt, i bakgrunden. Håller föräldern i handen. En chatt idag kan pågå under flera dagar, ja, kanske veckor utan att det finns ett reellt slut på samtalet. Hänger de kvar i varandra på obestämd tid eftersom skillnaden på att bo hemma och borta inte blir så drastisk? Ett dämpat fall. Fysiskt frånvarande men mentalt bara ett knapptryck ifrån varandra. På sätt och vis är detta sant. Föräldrarna i studien tittar till sina barn och kan ge glada tillrop via kommentarsfältet dagligen om de hade velat. Vissa gör det mer än andra men i bakhuvudet

finns ändå en stark känsla av att man bör backa och ge barnen chans att ha en tillvaro utan att mammorna och papporna kikar över deras axlar.

”- Och när Simon åkte, han har ju varit en riktig hemmakille. Han har gillat att vara hemma. Nu reste han iväg, det är liksom hans grej. Det är hans år. Då vill inte jag jaga honom.” NN, Höllviken

Avvägningen och balansen blir trots det svår och inte helt oproblematiske. Det finns ett behov av att kontrollera och söka upp de digitala spår som sonen har lämnat efter sig. Som i fallet med Simon. Vad hade hänt om han inte hört av sig? Fadern hade troligtvis använt de medel som stått till hans förfogande för att leta rätt på honom. Det blir svårare för den unga vuxna att hålla sig undan föräldrarnas kontrollerande.

Barnen har i sin tur ett behov av bekräftelse på att de val de gör är rätt och riktiga. Man söker sig till varandra och uppskattar att motparten ständigt finns i närheten, ibland! Övertramp sker och skapar irritation hos den ena parten och ängslan hos den andra. Nära, men inte alltför nära tycks de tänka.

Checka in

Dagens teknik gör det möjligt att bara checka in hos varandra lite kort och ge varandra små uppdateringar utan att ha en längre konversation. På så vis kan man ge fragmentarisk information utan större djup eller diskussion vilket enligt Turkle (2011) upplevs som enklare, snabbare och mindre komplicerat. Den förenklade kommunikationen via till exempel textmeddelanden är tillfredsställande eftersom man har en kontakt, en lina som håller en uppdaterad och detta är tillräckligt. Närheten finns där om än på distans. Däremot skickar man inte gärna korta fragmentariska meddelanden innehållande information som kan oroa, utan snarare blir det en kontakt som tas när man vill bekräfta att allt är i sin ordning dvs. bara solskenshistorierna. Detta kunde man tydligt observera i samtalen med intervjupersonerna då de beskriver att de uppskattar att ha koll på vad barnen gör men när det gäller djupare diskussioner och debatter behöver man ta ett ”riktigt” samtal.

Turkle ställer en retorisk fråga till publiken på en av sina TED talks som handlar om hennes bok *Alone Together*, om det inte är så att alla dessa fragment av samtal faktiskt blir en konversation (https://www.ted.com/talks/sherry_turkle_alone_together#t-1169030)? Men hon svarar bestämt nej eftersom det krävs en djupare form av samtal om vi vill lära oss om

varandra. Kanske vet vi instinktivt när ett visst medium lämpar sig bättre och förstår att när man vill ha en djupare konversation och komma närmare varandra behöver det vara antingen öga mot öga eller i andra hand ett videosamtal.

Samtidigt kräver telefonsamtalet mer energi och ansträngning av konversatören. Det snabba, enkla sättet att bara ”slänga iväg” ett meddelande funkar inte i alla lägen. Därför väljs tillfällena då man faktiskt tar sig tiden att ha ett klassiskt samtal med omsorg. Omsorg om ens egen tid och mottagarens. I samtalen framgår det att man som förälder och barn märker av och anpassar kommunikationsformen utefter vilket slags samtal man vill föra, och när det gäller viktigare, mer komplexa saker föredrar man att pratats vid i telefon hellre än att skicka text.

Man kan ifrågasätta Turkles resonemang om att det är svårt att upprätthålla en relation om man är upptagen med en telefon i handen har jag inte sett några tecken på under mina samtal med just dessa föräldrarna. Utan snarare tvärtom, som denna mor vittnar om:

”- när de bor hemma så blir det mer det vardagliga, man pratar mer face-to-face. Men man kanske inte pratar lika mycket om allt som vi gör nu, utan det blir mer det här vanliga, man tar för givet att man alltid är där. Det är svårt att sätta sig ner att prata om de här lite djupare sakerna. Hon är väldigt pratig av sig, hon tycker om att diskutera. Det har utvecklats till ett annat plan nu när hon är lite äldre. Man kan prata mycket om känslor.” NN, Bjärred

Det tycks lättare nu när man inte bor ihop att hitta tillfällena då man tar tag i det viktigare, djupare eftersom man redan klarat av det praktiska via chatten. Tid kan då sättas av att ta det känsligare pratet på tu man hand, antingen i ett personligt möte eller ett telefonsamtal trots att man inte är tillsammans fysiskt. Intressant att iaktta hur personerna på olika sätt använder de olika kommunikationskanalerna och hur de väljer olika plattformar eller forum. För djupare konversationer verkar man vilja kommunicera via telefonen.

Det offentliga familjelivet

I många fall har man skapat en plattform för kommunikation på ett sätt som inte var möjlig under föräldrarnas uppväxt. Man bildar gärna gruppchattar som används flitigt. Denna typ av samtalsform kunde jag märka var till stor glädje för föräldrarna att liksom samla alla familjemedlemmar på ett ställe. Där kunde man i ett fall följa hur det enskilda samtalet tar en

annan form i det gemensamma forumet. Modern och dottern kunde utanför chatten ha diskuterat och haft meningsskiljaktigheter om något. Detta hade stötts och blötts mellan de båda men när sedan dottern publicerade sitt slutgiltiga svar eller åsikt på den gemensamma chatten kunde modern glädjas åt att slutsatsen verkade vara mer vettig och genomtänkt än under deras samtal på tu man hand.

”- Det är intressant att se när de väljer att kommunicera direkt till mig, eller att ett beslut är taget och de lägger det i gruppchatten. Och det *är* ett hyfsat vettigt beslut när det kommer i gruppchatten.” NN, Lund

Vanligt att man använder sociala medier för att hålla varandra uppdaterade och man visar stor omsorg att alla i familjen ska känna sig inkluderade. Samhörigheten är stor och man njuter av varandras sällskap fast man inte är fysiskt på samma plats.

”... gruppchatten på Messenger. Den använder vi till att kommunicera med varandra om något har hänt. Den chatten har blivit mer aktiv sedan de flyttat hemifrån. Jag tänker att om man anstränger sig för att hålla kontakten så blir kommunikationen bättre.” NN, Lund

”- Men genom sociala medier är jag ju ändå mer delaktig, på ett sätt”. NN, Höllviken

Alla dessa citat visar på faktumet att man inte helt har släppt taget. Sociala medier gör att man kan ha ett avslappnat förhållande till separationen utåt sett men förutsätter samtidigt att man kan titta till dottern då och då och se att hon äter ordentligt etc. Man har en kontinuerlig kontakt. Ingen av intervjupersonerna visade någon önskan att vilja gå tillbaka till hur det var förr då man hade begränsade möjligheter till kommunikation. Tvärtom, man tycker att separationen inte är så svår att handskas med eftersom den inte är total. En del av navelsträngen sitter kvar.

Utanför

En förälder kan på grund av sitt yrke inte vara med på sociala medier och beskriver en saknad av att inte helt kunna delta i familjens aktiviteter på nätet.

”- Om de har gjort någonting eller de har varit med om någonting speciellt. I och med att jag inte finns där så skickar de det till mig, och på så vis blir jag också delaktig.

- Ja. Lite utanför blir jag. Men nu är det som det är, och då gäller det att hitta de andra vägarna, som mejl och sms och ringa.” NN, Malmö

För att återgå till Giddens tankar kring att den dominanta parten behöver ge upp denna roll för att möjliggöra den demokratiska processen. I detta exempel blir det tydligt att man tar för givet att man fortsatt har en viss inblick i dotterns liv trots att hon är självständig individ och utflugen ur boet. Känslan av att inte vara inkluderad är i själva verket en avsaknad av möjligheten att kunna ha en överblick och insyn i dotterns förhållanden. Den möjlighet till kontroll som tidigare fanns då barnet bodde hemma har försvunnit och istället blir han hänvisad till de uppdateringar hans fru ger honom. När han uttrycker att han känner sig utanför hade han hellre velat titta till henne via Facebook direkt utan mellanhänder. Men återigen, han utgår ifrån att ska hålla kontakten på något sätt, det är normen. Autonomi som barnet eftersträvar hämmas i detta fall av tekniken och saktar ner frigörelseprocessen och hindrar det demokratiska förhållandet. Just denna kontrast inom denna familj var särskilt intressant eftersom en av familjemedlemmarna inte kunde interagera på samma villkor som de övriga på grund av sitt yrke. Jag kunde tydligt se hur påverkad personen var av att inte helt kunna vara delaktig på samma vis. Istället för att godta ordningen griper övriga familjemedlemmar in och fixar problemet och hittar de alternativa kommunikationsvägarna för att inkludera fadern. Att regelbundet hållas uppdaterad är det normala.

Förväntningarna är ömsesidiga, man har gradvis anammat föreställningen att aktiviteter *ska* delas och kommenteras av kompisar och föräldrar. Man väljer att se det som att man är enade som familj och har en god sammanhållning vilket såklart är glädjande men i bakgrunden kan man skönja att man gör allt för att undvika en total separation. Man verkar undvika faktumet att man inte längre lever i den intima, tätt sammanbundna familjen under samma tak. Man vill

skjuta det på framtiden och så länge som möjligt bo tillsammans under det virtuella tak som sociala medier möjliggör.

Liknande resonemang fördes i andra samtal jag hade. Man vill inte gärna gå igenom en total separation och man gläds över att man äntligen har tekniska lösningar för detta.

”- det är stor skillnad, för det första kan du se henne när man har videosamtal. Det är nästan fysisk kontakt. Det är mycket positivt med sociala medier.” NN, Malmö

”- Man känner sig inte så mycket separerad. När man saknar henne kan man ju åtminstone se henne.” NN, Malmö

Samtidigt kan jag inte låta bli att undra om inte separationen på sätt och vis blir enklare om man inte är så fullt involverad i barnens förehavanden och ser deras flöde för jämnare. Modern i familjen var tydligt mer sammankopplad med sina döttrar via Snapchat och dagliga onlinespel vilket kanske bidrar till att saknaden blir större. Hon ser dem och kommunicerar med dem men blir plågsamt påmind om att man inte är tillsammans fysiskt längre. Innerst inne kanske modern önskade att hon var med, att hon fortfarande var inkluderad i barnens aktivitet.

Tracking

Enligt Turkle så kan vår förmåga att vara ensamma påverkas negativt av faktumet att vi alltid är sammankopplade och aldrig helt släpper taget. Vi lär oss aldrig att handskas med känslan av ensamhet och vi gör allt vi kan för att undvika den. Vi skickar då gärna iväg ett meddelande eller går in på tex Facebook för att se vad som står på där (Turkle, 2011). Att råda bot på de initiala känslorna av tomhet skulle då kunna förklaras utifrån denna tes. Som i fallet med modern som tyckte det var mycket olustigt när hon och hennes man blev ensamma i huset. Hon beskrev det som jättetråkigt och ensamt. Samtidigt som hon *vill* ge den behövliga friheten till sina barn tycker hon att det inte kan dröja allt för länge innan återkoppling sker. I de fall där responsen dröjt för länge kan det bli frestande att ta saken i egna händer och se efter vad som står på.

”- Hon är väldigt självständig. Henne vill man inte störa i onödan. Det är henne jag ”trackar” då.

Jag: Hur ser en sådan ”tracking” ut?

- ”Hon är på Instagram då. Då går jag in och ser om hon har lagt in någon händelse vilket hon ofta gjort om det är fint väder. Om hon har varit ute och tränat eller ätit mat, så ser man det.” NN, Malmö

Tekniken ger henne ny möjlighet att inte bara hålla kontakten nästan lika frekvent som när döttrarna bodde hemma. Hon kan dessutom, likt en detektiv, spåra dottern om hon hamnar utanför hennes synhåll. Hon tar sig alltså friheten att gå in och titta till henne virtuellt eftersom separationen är för påtaglig och obehaglig. Hon måste stilla sin oro genom att förfölja henne på nätet. Att separeras är negativt och motsatsen, att vara sammanbundna, positivt och något man eftersträvar. Dessutom i accepterar de inblandade denna sammanbundenhet som norm och ”hjälper till” att hitta former för att koppla ihop sig.

Att veta vad som är ett lagom avstånd är därför inte alldeles enkelt att avgöra. Även Turkle resonerar i dessa banor när hon berättar att vi idag inte behöver känna oss utelämnade och ensamma. Vi har vår telefon till hjälp att bryta den obehagliga känslan. Vi behöver inte vara ensamma i vår rädsla (Turkle 2011). Närhelst vi känner behov av att titta till någon, kan vi greppa telefonen och stilla vår nyfikenhet. Föräldrarna som jämför med hur det var när de själva lämnade hemmet beskriver skillnaden som avgrundsdjup.

”-Det är något helt annat. Skillnaden är enorm, verkligen. Jag tänkte på när vi själva var i Australien och Nya Zeeland. Jag vet inte ens om vi ringde hem. Skickade ett vykort kanske. Vi var borta i sju veckor. Jag har tänkt på det, Hur kändes det för dem?” NN Malmö

Eller som en annan förälder beskriver:

”- Nu kan man ringa när man vill när man vill, när man önskar, och överallt också. Tillgängligheten är stor.

- Och det är gratis. Tidigare kostade det är mer att ringa. Ekonomiskt är det en stor fördel.” NN, Malmö

En förutsättning för att man ser positivt på detta är att man inte helt klippt banden. Skillnaden mellan att vara tillsammans fysiskt och virtuellt är mindre, man kan nå varandra om man vill utan hinder. Det motsatta, att hålla sig undan sina föräldrar blir däremot allt svårare. Särskilt om de har tendenser att tracka sina barn. Turkle beskriver i sin *Alone Together* hur ungdomar ångrar att de lärt sina föräldrar hur man använder sociala medier eftersom det fått konsekvensen att de hela tiden blir hittade. I exemplet ovan är det tydligt att sociala medier betydligt kortar ner distansen mellan barn och förälder. Det blir nästan som att de har en sändare inbyggd och de kan kontrolleras av "väktaren".

Endast en frenetisk, snudd på hysterisk förälder skulle förr i tiden ringa sitt barn femton gånger om dagen medan idag det inte alls är ovanligt att man textar varandra med samma frekvens. Förr skulle man antagligen bett föräldern tänka över sitt förhållande till separation (Turkle 2011). Man känner sig trygg med vetskapen om att man har sina barn på nära avstånd trots det fysiska avståndet och man har svårt att släppa taget om de möjligheter som tekniken ger. Man vill inte ha det som förr.

Avslappnat ensam

Sociala medier har definitivt förändrat människors sätt att kommunicera med varandra. Många skulle säga på gott och på ont. I denna studie har jag kunnat konstatera att de föräldrar jag intervjuat, som befinner sig i en omvälvande fas i livet då det sista barnet flytt boet, mycket gärna använder denna form av kommunikation att fortsatt hålla kontakten med sina nu vuxna barn. I en tid av anpassning till de nya villkoren där föräldrarna och barnen ska hitta sina roller märks det att föräldrarna funderar en del över hur de kan bevara intimiteten och bibehålla en god kommunikation även när de inte bor under samma tak. De unga har växt upp med sociala medier och kan de outtalade regler som gäller medan föräldrarna behöver vänja sig och anpassa sig till den nya tekniken. Att hålla ett lagom avstånd till sina barn och helt släppa taget visar sig svårt eftersom det är så frestande lätt att komma *lite* för nära när man som förälder bara vill vara med på ett hörn.

Demokratiseringsprocessen blir lidande när föräldrarna fortsatt blir rådfrågade om stort och smått i tid och otid. Utvecklingen av den jämlika kommunikationen blir skjuten på framtiden

eftersom de inarbetade rollerna förälder-barn fortsatt spelas upp, den dominerande kontra den underkastade. Barnens möjligheter att utvecklas till oberoende individer hämmas och föräldrarna identifierar sig fortsatt som den auktoritära parten som ställer krav på att hållas uppdaterade.

Sociala medier både hjälper och stjälper självständighetsprocessen. Det dämpar visserligen fallet men väcker nya frågor om hur man ska förhålla sig till varandra både i den offentliga och den privata sfären. Föräldrarna tillåts vara med och tycka till och de förväntar sig samtidigt att de ska kunna kontrollera och titta till sina barn utan hinder. Något annat är idag otänkbart och till och med skrämmande. Att känna ensamhet och längtan efter sina barn kan man idag lätt råda bot på genom att öppna en app på sin telefon och se barnens senaste inlägg.

Samtidigt som Facebook, Snapchat och Instagram beskylls av t.ex. Turkle för att sära på människor och skapa större distans mellan individer eftersom kommunikationen är mer fragmentarisk och mindre personlig, tycks de här ha motsatt verkan. Förälder och barn har en osynlig tråd som håller dem samman även efter separationen. Användandet av sociala medier möjliggör att man tittar till varandra dagligen och man kan lätt ta kontakt med varandra vare sig det gäller triviala saker eller mer komplexa diskussioner.

Samtidigt vittnar en del föräldrar om att kommunikationen har blivit märkbart bättre efter flytten vilket motsägelsefullt nog har att göra med att man just har en större fysiskt avstånd och att det därmed är lättare att anförtro sig till sina barn, respektive föräldrar. Genom att man i och med flytten skalat bort en del av det vardagliga tjafset har man hittat tid och utrymme för djupare samtal.

Att hitta en rimlig balans och hitta att lagom avstånd där man inte kommer för nära och inte heller framstår som känslökalla blir svårt. Den yngre generationen har ofta en förväntan av att visst familjeliv behöver levas offentligt och synligt för publiken (Palfrey & Gasser, 2008). Här blir det tydligt att föräldrarna behöver anpassa sitt användande av sociala medier till den yngre generationen. Att ha ett liv på publikt på tex "Facebookscenen" är ofta normen idag. Hur man bör hantera inlägg och hejarop via kommentarsrutan är inte självklar. Det är heller inte heller säkert en plats där föräldrarna tillåts vara. Barnen vill ha sitt utrymme och privatliv trots allt. Man blir inbjuden till dans men man ska inte dansa för nära.

Föräldrarna ser mycket positivt på faktumet att man snabbt och lätt kunna få tag i varandra och kunna dela tankar och erfarenheter under dagen. Skillnaden mellan att bo hemma och att ha lämnat boet blir mindre dramatisk eftersom man kan hålla tag i varandra lite hela tiden och ha

en konversation ständigt rullande i bakgrunden. Det är ju inga problem att handskas med separationen om den inte är total. En förälder jämför med hur hon själv hade det som ung:

” - Förr när man själv flyttade hemifrån så var det mer drastiskt. Nu kan man kommunicera när man känner för det. Det är fantastiskt.” NN, Lund

Paradoxalt nog får de känslan av större samhörighet trots det fysiska avståndet. Sociala medier har helt klart en stor påverkan på hur man uppfattar distansen. Tidigare generationer var hänvisade till fasta inrättningar för kommunikation, både i tid och rum. Idag har man obehindrat koppla upp sig via videosamtal vilket skapar illusionen av att man befinner sig i samma rum. Föräldrarna får genom modern teknik hjälp med att bevara den intimitet de alltid haft med sina barn även nu när de lämnat boet.

För att återgå till Turkles farhågor om att sociala medier och modern teknik distanserar människor och motverkar känslor av närhet har jag i denna studie inte sett några tecken på detta utan snarare det motsatta. Sociala medier får här en sammanlänkande funktion mellan förälder och barn vilket skänker välbehag och hjälper föräldrarna att dämpa de känslor av ensamhet och övergivenhet de känner under den postparentala fasen. Genom att föräldrarna kan titta till sina barn med jämna mellanrum och barnen i sin tur fortsatt kan bli påhejade av sina mammor och pappor blir navelsträngen mellan förälder och barn inte drastiskt avklippt när barnen flyttar ut.

Referenser:

- Bouchard, G, & McNair, J n.d., '*Dyadic Examination of the Influence of Family Relationships on Life Satisfaction at the Empty-Nest Stage*', *Journal Of Adult Development*, 23, 3, pp. 174-182, Social Sciences Citation Index
- Bruess, Carol J. (red.) (2015). *Family communication in the age of digital and social media*. New York: Peter Lang
- Cassidy, M. L. (1985). *Role conflict in the postparental period: The effects of employment status on the marital satisfaction of women*. *Research on Aging*, 7, 433–454
- Giddens, Anthony (1995). *Intimitetens omvandling: sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora: Nya Doxa
- Goffman, Erving (2014). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 6. uppl. Stockholm: Studentlitteratur
- Harkins, Elizabeth Bates, a 1978, '*Effects of Empty Nest Transition on Self-Report of Psychological and Physical Well-Being*', *Journal Of Marriage And Family*, 3, p. 549)
- Kvale, S, Brinkmann, S, & Torhell, S 2009, *Den Kvalitativa Forskningsintervjun*, n.p.: Lund Studentlitteratur, 2009 (Ungern)
- Palfrey, John & Gasser, Urs (2008). *Born digital: understanding the first generation of digital natives*. New York: Basic Books
- Rudi, J, Dworkin, J, Walker, S, & Doty, J 2014, '*Parents' use of information and communications technologies for family communication: differences by age of children*', *Information, Communication & Society*, 18, 1, pp. 78-93

Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

Simmel, Georg, *Främlingen*, 2011, i: Sociologisk forskning, ISSN 0038-0342, Vol. 48, no 2, p. 65-69

Sussman, Marvin B. "Activity Patterns of Post-Parental Couples and Their Relationship to Family Continuity." *Marriage and Family Living*, vol. 17, no. 4, 1955, pp. 338–341

Tanis, M, van der Louw, M, & Buijzen, M 2017, 'Full length article: *From empty nest to Social Networking Site: What happens in cyberspace when children are launched from the parental home?*', *Computers In Human Behavior*, 68, pp. 56-63

Turkle, Sherry (2011). *Alone together: why we expect more from technology and less from each other*. New York: Basic Books

Turkle, Sherry (2017). *Tillbaka till samtalet: samtalets kraft i en digital tid*. Göteborg: Daidalos

Twenge, Jean M. (2014). *Generation me: why today's young Americans are more confident, assertive, entitled - and more miserable than ever before*. First Atria paperback edition. New York: Atria Paperback

Weiss, Robert & Schneider, Jennifer P. (2014). *Closer together, further apart: the effect of technology and the Internet on parenting, work, and relationships*. First edition. Carefree, Arizona: Gentle Path Press

Digitala källor:

Turkle Sherry. (2014) *TED talk* https://www.ted.com/talks/sherry_turkle_alone_together#t-1169030